

UDC 930.85 (4—12)

YU ISSN 0350—7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.

INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XXII

Rédacteur

NIKOLA TASIC

Membre correspondant de l'Académie Serbe des Sciences et des Arts
Directeur de l'Institut des Etudes balkaniques

Secrétaire

ALEKSANDAR PALAVESTRA

Chercheur-assistant de l'Institut
des Etudes balkaniques

Membres de la Rédaction

De Yougoslavie: MILUTIN GARASANIN, ALOJZ BENAC,
RADOVAN SAMARDZIC, MILKA IVIC, CEDOMIR POPOV,
DRAGOSLAV ANTONIJEVIC, VESELIN ĐURETIC,
MIODRAG STOJANOVIC

De l'étranger: ANTHONY EMIL TACHIAOS (Thessalonique),
DIMITRIJE ĐORĐEVIC (Santa Barbara — Californie),
ALEKSANDAR FOL (Sofia), NIKOLAJ TOLSTOJ (Moscou)

BELGRADE

1991

CAHIERS BALKANIQUES NR. 12.

Linguistique: pratiques, emprunts lexicaux, langues anciennes; Paris, Institut National des langues et civilisations orientales, 1987 (штампано децембра 1988), 306 стр. 208 ФФ

Париски Центар за балканолошка истраживања намеравао је да 1986. године организује саветовање о балканској лингвистици. Предложене су биле следеће теме: речце, лексичке позајменице, стари језици на Балкану. Скуп није одржан из објективних разлога, али су пријављени учесници послали своје прилоге објављене у дванаестој свесци овога часописа. Највише чланака има о речцама, но, по речима приређивача ради се о случајности. Ова тема иначе чини и први део зборника.

Jack Feuillet поставља питања статуса речца у савременој лингвистици односно у којој мери је тај термин још увек оперативан. Дефиниција овога појма има много, а међусобно се разликују. У ту категорију се сврставају појаве које осим непроменљивости немају других заједничких црта. Пошто би увођење строже, прецизније терминологије значило много за лингвистику предаже се потпуно укидање тога појма.

Петја Асенова разматра питање модализатора у балканским језицима. Срж чланка чини анализа везника (односно партикуле, честице, речце — зависно од важеће терминологије): алб. *të*, буг. *да*, гр. *α*, рум. *să*.

Victor Friedman описује конструкције које се уводе везницима *да*, *të*, *să*, *на*. Одабацивање инфинитива у корист зависних реченица представља једну од одлика балканских језика. Припадници DATSNA система су: албански, бугарски, грчки, румунски, македонски и арумунски. Српскохрватски се не уклапа потпуно у ову заједницу јер још увек чешће користи инфинитивне конструкције (осим торлачког).

Т. Цивјан анализира употребу постпозитивног члана *-т/-э* и *-с/-и* у бугарским говорима Родопа, у западном а делимично и у

централном македонском и тимочком.

Norbert Reiter разматра однос између нем. *SCHON* и његових еквивалената у преводима Манових Будемброкова на српскохрватски, албански, бугарски, грчки и румунски. У том смислу издаваја три групе: прву чини српскохрватски који је најближи оригиналу, другу бугарски и грчки, који се налазе нешто изнад средње вредности а трећу албански и румунски, који их уопште не користе. Аутор тумачи постојање ових разлика географском, културном и језичком близином односно сродношћу са немачким.

Jeanne Piquere даје осврт на употребу речца у језику грчких Јеванђеља. Henri Tonnet се такође бави грчким и то везницима док Marie Vignat описује експресивне речце у бугарском.

Посебно поглавље посвећено је лексичким позајменицама у балканским језицима.

А. Vuzbukis упоређује називе дрвећа у грчком и романским језицима.

У свом чланку Marie Claude Sauva истиче паралеле између грчких и турских фразеологизама. Предмет истраживања су изрази у којима се животињама приписују људске особине. У оба језика, закључује аутор, животиња сама по себи није битна, већ асоцијација коју она изазива.

Alf Grannes описује турцизме у језику Ивана Вазова. Предмет истраживања су књижевничкова писма. Аутор показује како се број турцизама у њима смањивао упоредо са опадањем моћи османског царства али и услед чпњенице да Вазов постаје познати писац и угледна јавна личност.

Christian Leteux се враћа на више пута постављено питање порекла албанског језика. Под-

сећајући на постојеће теорије (Георгијева, Јокла, Барина и о илирском постанку) аутор се приклања овој последњој. У другом делу рада разматра посувенице из грчког, латинског и романских језика у албанском.

Последње поглавље посвећено је старим језицима и садржи два прилога: С. Poghircа о трачко-дачким називима за људска пребивалишта у балканским језицима и М. Radulescuа о индо-европском и дако-мезијском супстрату у румунском.

Ова чланка истичу значај археолошких ископавања која су у последње време вршена на тлу Бугарске и Румуније, а која су нам открила бројне детаље о аутохтоним народима. Што се лингвистике тиче до сада је прикупљен овећи корпус трачких и дачких имена и речи. На жалост, етимологија доброг дела њих остаје непрозирна јер нам недостаје најбитнији елеменат — значење.

Познато је да језичке чињенице одсликавају начин размишљања и живљења људи који говоре одређеним језиком. У том смислу аутор првог чланка анализира трачко-дачке називе за пребивалишта односно оне називе које су пренели Грци и Римани са описом и значењем. Ова аутор сврстава на пр. сх. *варош* (<*bria „град“), сх. *место* (<*midne „vicus“) сх. *мошуна*

(<*mossyn „дрвена куча“) итд. Трачко-дачко порекло имали би и наш *катун*, *колиба*, *бурдел*, *стан*, *струга*. Међутим аутор се не обазире на чињеницу да етимологија неке од њих сматра за прасловенским нити пак објашњава како то да се налазе у другим словенским језицима који нису могли претрпети трачко-дачки утицај.

На основу анализе ових али и многих других имена, Погхирц закључује да су стари становници Балкана знали за две врсте стана: отворен — који се обично налазио на обалама река, без зидина и бедема и утврђен — који се налазио на узвишеним местима. Град, утврђење, кућа су за ове народе готово синонимима што нам показује да су читаве породице и племена живела заједно. У другом чланку, на основу анализе лексичких реликата, аутор настоји да постави и докаже теорију о сродству прото-балтичког са прото-илирско-трачко-дачким језиком. Румунска лингвистика се у знатној мери бави истраживањем предроманских елемената тога језика и њиховим пореклом. С обзиром на то да по овом питању постоје бројне теорије и мишљења, аутор предлаже да се сав језички материјал подвргне анализи у светлу нових лингвистичких метода.

Биљана Вукмановић-Мојсиловић

ЛИНГВИСТИЧКЕ ОСНОВЕ БАЛКАНСКОГ МОДЕЛА СВЕТА

Својом новом књигом „Лингвистичке основи балканског модела мира“ (Институт славјановеденија и балканистици, Москва 1990) позната руска научница Татьяна Владимировна Цивљан заокружила је своје досадашње радове посвећене синтаксијској и семантичкој структури балканског језичког савеза. Ова синтеза, међутим, није довела до стварања целовитог система, јер, како исти-

че сама ауторка, понирање у балкански материјал разоткрило је сву његову разноврсност, противречност и разубеност попут амбивалентности и нестабилности Ешерових „Лептирова“, који нимало случајно украшавају корице ове књиге — мотив лептира на Балкану је повезан и с античком Психом и савременом фолклорном Пеперудом.